

Please note! This is a self-archived version of the original article.

Huom! Tämä on rinnakkaistalenne.

To cite this Article / Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Luoto, S. (2023) Kestävän kehityksen edistäminen osana restonomin ammatti-identiteettiä ja opetussuunnitelmaa. Teoksessa Asikainen, E. & Kangastie, H. (toim.) Kestävän ammattikorkeakoulutuksen käsikirja. Lapin ammattikorkeakoulu, s. 47-50.

URL: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-316-480-2>

Kestävän kehityksen edistäminen osana restonomin ammatti-identiteettiä ja opetussuunnitelmaa

Palveluliiketoiminnan alaa haastavat yhtäaikaaisesti monenlaiset murrokset: ruokajärjestelmän, kuluttamisen ja työn murros. Viheliäisiä ongelmia ei yksikään toimija voi ratkaista yksin. Matkailu-, tapahtuma- ja ravitsemisala odottaa restonomilta perinteisesti liiketoiminta- ja vieraanvaraisuusosaamista sekä kykyä asiakaskokemuksen johtamiseen. Yhteiskunnan murrokset edellyttävät valmiuksia ennakointiin, innovointiin, yhteiskehittämiseen ja muutosjohtajuuteen – sekä viisautta hyödyntää rajalliset resurssit tarkoituksenmukaisesti.

Viheliäisten ongelmien lisäksi palveluliiketoiminnan alla kamppaillaan veto- ja pitovoimahaastetta vastaan. Kestävän kehityksen osaamista kouluttamalla voidaan viestiä alan merkityksellisyydestä. Kestäville arvioille rakentuvat palvelut tuottavat hyvinvointia yksilöille, yhteiskunnalle ja ekosysteemeille. Restonomikoulutuksen onkin siis tarjottava osaamista ja työkaluja yritysten johtamiseen vastuullisuuden ja asiakaslähtöisyyden varmistamiseksi. Asiakasymmärryksen avulla osataan luoda arvoa siten, että kestävä valinta on asiakkaan arkea helpottava, houkuttelevin vaihtoehto. Tampereen ammattikorkeakoulun palveluliiketoiminnan tutkinto-ohjelma kouluttaa osaajia, jotka edistävät kestävästä kehityksestä ja vaalivat luonnon kantokykyä yhteiskunnassa aktiivisesti toimien.

Kestävän kehityksen tavoitteet ja osaamiset opetussuunnitelmaprosessissa

Opetussuunnitelmatyö käynnistyy Tampereen ammattikorkeakoulussa aina työelämän tarvekartoituksella. Osaamistarpeet selvitetään ennakoitavuuden avulla tukeutuen alan asiantuntijoihin ja alueen elinkeinon näkökulmiin. Ennakoinnissa eri osaamisalojen neuvottelukunnat ovat tärkeä yhteistyökumppani. Kestävän kehityksen integraatio opetussuunnitelmaan oli helppo perustella, koska tarvekartoituksessa teema nousi käytännössä joka taholta.

Sysäyksen kestävä kehityksen osaamisten integrointiin TAMKin palveluliiketoiminnan uudistettavaan opetussuunnitelmaan antoi osaltaan vuosina 2021–24 toteutettava Horisontti-hanke FUSILLI (Fostering the Urban food System Transformation through Innovative Living Labs Implementation), jossa edistetään Tampereen alueen kestävä kaupunkiruokajärjestelmää (FUSILLI 2023). Koulutussisältöihin vaikuttamalla hankkeen kestävä ruokajärjestelmän tavoitteet jalkautuvat elinkeinoelämään ja vaikuttavuus jatkuu hankeajan jälkeenkin.

Opetussuunnitelmatyössä hyödynnettiin Tampereen korkeakoulu-yhteisön yhteisiä globaalin vastuun osaamistavoitteita. OPS-työn ollessa käynnissä Arene ry julkaisi suositukset ammattikorkeakoulujen yhteisiksi kompetensseiksi (Auvinen ym. 2022). Kestävän kehityksen kompetenssit integroitiin tutkinto-ohjelmaan. Opetussuunnitelma edistää YK:n kestävä kehityksen tavoitetta 12, ”Vastuullinen kuluttaminen”. Tavoite varmistaa kulutus- ja tuotantotapojen kestävyttä ja se sisältää ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyden elementit (Kestävän kehityksen tavoitteet 2017, 104–107). Ruokajärjestelmä on huomattava tekijä planetaaristen raja-arvojen ylittymisessä ja siksi myös keskeinen osa ratkaisua. Restonomien toimintakentässä vaikutetaan kestävään tarjoomaan ja kuluttamiseen monella sektorilla. Julkinen ruokapalvelu ja

muut ammattikeittiöt ohjaavat suomalaisten ravitsemus- ja kulutuskäyttäytymistä reilussa siirtymässä kohti yhden planeetan rajoihin mahtuvaa ruokajärjestelmää. Opetussuunnitelmatyön edetessä opintokokonaisuuksien ja opintojaksojen osaamistavoitteiden määrittelyssä käytettiin myös UNESCO:n Education for Sustainable Development Goals – Learning Objectives -julkaisua (UNESCO 2017). Julkaisua voi hyödyntää osaamistavoitteiden ideointiin myös korkeakoulutasolla.

Kokonaisvaltainen holistinen ote opetussuunnitelmaan on sekä iso haaste että mahdollisuus. TAMKin palveluliiketoiminnan tutkinto-ohjelmassa ei tehty ”vain” opetussuunnitelmatyötä, vaan myös pedagogiikan ja toimintatapojen uudistamista (mm. living labin käynnistäminen). Opetussuunnitelmatyö nähtiin tutkinto-ohjelman ja restonomiosaamisen uudelleen asemointina ja matkailu- ja ravitsemisalalan jälleenrakentamisena koronapandemian jälkeen. Kestävä kulutus (mm. kouluruokailun toimenpidekokonaisuudet) ovat keskeinen Tampereen alueen hiilineutraaliustavoitetta (Tampereen kaupunki 2018, Tampereen kaupunki 2022). Tutkinto-ohjelma on osaltaan mukana toteuttamassa tavoitetta tuottaen alueella tarvittavaa kestävän palveluliiketoiminnan osaamista.

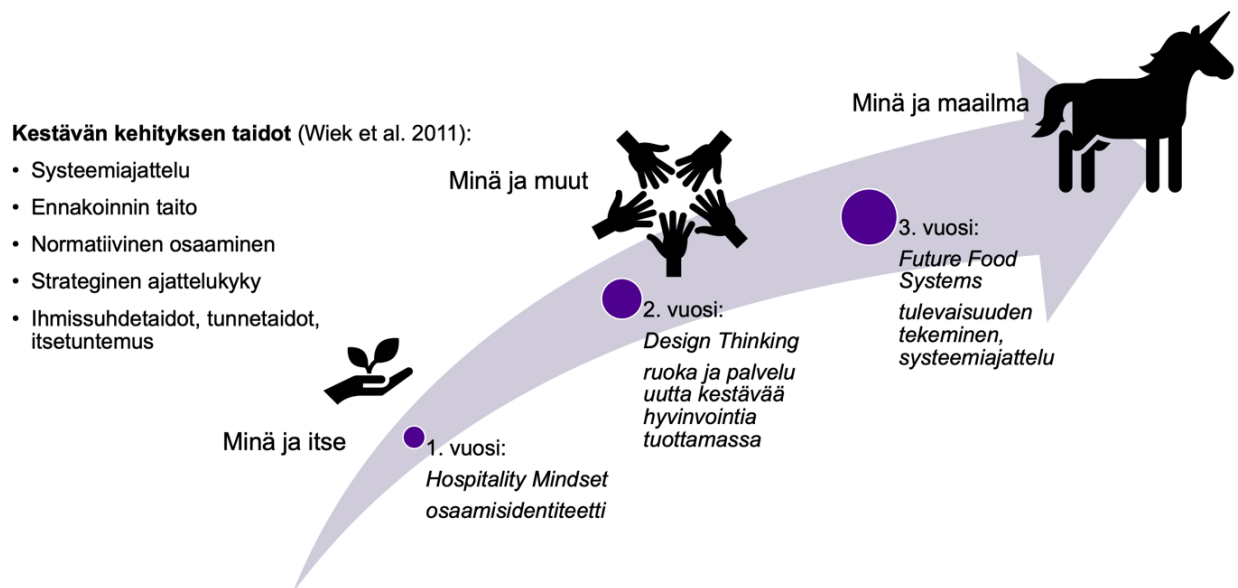
Kestävyys ei tule kerralla valmiiksi. Prosessissa on kestettävä keskeneräisyyttä ja uskottava omaan visioon. Opetussuunnitelmatyöhön valjastettiin koko TAMKin palveluliiketoiminnan osaamistiimin osaaminen. Oman tiimin ulkopuolisiin liiketalouden lehtoreihin tukeuduttiin mm. palvelujen myynnin ja markkinoinnin sekä tulevaisuuden liiketoiminnan osaamistavoitteiden määrittelemiseksi. Kestävän kehityksen kompetenssien määrittelemiseksi käytiin jatkuvaa keskustelua TAMKin Ammatillisen opettajakorkeakoulun Pedagogiset ratkaisut ja kulttuuri -yksikön kestävän kehityksen asiantuntijan kanssa. Opetussuunnitelmatason osaamistavoitteista toteutussuunnitelmiin siirryttiin pedagogisen muotoilun prosessilla Tampereen korkeakoulu yhteisön oppimisen ja ohjaamisen keskuksen Teaching and Learning Centren tuella. Opetussuunnitelmatyön onnistumiseksi johdon tuki on välttämätön, jotta voidaan hyödyntää parhaat osaajat tarvittaessa myös tutkinto-ohjelman ulkopuolelta. Kestävyystyössä tarvitaan keskustelua, myös arvokeskustelua. Ulkopuolinen sparraus on välttämätöntä, jotta voidaan aidosti uudistua.

Miten kestävän kehityksen osaamien kehittyä opintojen aikana?

TAMKissa vahva kestävyysnäkökulma läpikäy koko palveluliiketoiminnan tutkinto-ohjelman. Liiketoiminnan lähtökohtana nähdään sosiaalinen ja kulttuurinen hyvinvointi ja reunaehtona planeetaariset rajat. Koulutusohjelmassa toteutettavissa oppimistehtävissä ja projektitöissä ratkotaan kestävän kehityksen ongelmia. Vastuullinen kuluttaminen (SDG 12) on opetussuunnitelmaa kokoava käsite; kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys on kytkettävissä jokaiseen opintojaksoon.

Opiskelijalla on valmistuttuaan osaaminen kestävän kehityksen periaatteiden soveltamiseen palveluliiketoiminnassa ja viisi kestävän kehityksen edistämisen kannalta tärkeää taitoa: systeemijättelu, ennakoinnin taito, normatiivinen osaaminen, strateginen ajattelukyky ja hyvät vuorovaikutustaidot (Wiek ym 2011). Opintojen aikana opiskelija aktivoituu kestävän kehityksen toimijuuteen ja voi tuottaa oman alaspesifin vastuullisuusvaikuttamisen karttansa. Vastuullisuusvaikuttamisen pohdinta esimerkiksi portfoliotyöskentelynä konkretisoi, millä kaikilla eri

sektoreilla opiskelija voi rakentaa kestävästä yhteiskuntaa jo opiskeluaikana, ja tutkinnon valmistumisen jälkeen. Tutkinto-ohjelma kuljettaa opiskelijan ”minusta meihin ja kansainväliseen johtamiseen” (kuvio 1).

Kuvio 1. Matka TAMKin restonomiksi.

Juuri nyt Tampereen ammattikorkeakoulussa opiskellaan syksyllä 2022 käynnistyneellä uudella palveluliiketoiminnan opetussuunnitelmalla. Ensimmäisten opintojaksototeutusten myötä viemme vahvaa kestävyttä osaksi korkeakouluarkeamme ja tulevaisuuden liiketoimintaa. Samalla restonomien oppimisympäristöä TAMK Catering Studiota kehitetään voimakkaasti visiona Living Lab of Food & Sustainability. Restonomikoulutuksen kestävästä kehityksen sisältöjen ja osaamisten, sekä innovaatio-osaamisen käytännön omaksuminen tapahtuu living labissa työkennellen: autenttisissa työelämätilanteissa, kehittämissuhteissa ja hankkeissa.

Lähteet

Auvinen, P. Asikainen, E., Hakonen, A., Marjanen, P., Risku, P. & Silvennoinen, S. 2022. Suositus ammattikorkeakoulujen yhteisistä kompetensseista ja niiden soveltamisesta. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene. Viitattu 17.4.2023. <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2022/Kompetenssit/Suositus%20ammattikorkeakoulujen%20yhteisiksi%20kompetensseiksi.pdf>

FUSILLI 2023. Verkkosivu. Viitattu 11.4.2023. <https://fusilli-project.eu/>

Kestävän kehityksen tavoitteet 2017. Agenda 2030. Helsinki: Suomen YK-liitto. https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/media/Agenda2030_pikkukirjanen_2017.pdf

Tampereen kaupunki 2018. Kestävä Tampere 2030 -kohti hiilineutraalia kaupunkia -linjaukset. Viitattu 18.4.2023. https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-05/kestava_tampere_2030_linjaukset.pdf

Tampereen kaupunki 2022. Hiilineutraali Tampere 2030. Viitattu 18.4.2023. https://www.tampere.fi/sites/default/files/2022-10/hiilineutraali_tampere_2030_tiekartta-paivitys_2022.pdf

UNESCO 2017. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. Paris, France: UNESCO. Viitattu 18.4.2023. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000261802>

Wiek, A., Withycombe, L. & Redman, C.L., 2011. Key competencies in sustainability: A reference framework for academic program development. Sustainability Science 6, 203–218.